

BÉKÉS MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

Területi hatásvizsgálat társadalmi-gazdasági szempontú elemzése

Elfogadta a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése
a 3/2014. (II. 14.) KGY határozatával

A Békés megyei Önkormányzat megbízásából készítette:

PESTTERTV

Pest Megyei Terület-, Település-, Környezet Tervező és Tanácsadó Kft.

Műterem: 1085 Budapest, Kőfaragó u. 9. IV. emelet

Telefon: (+36-1) 2670508, 2677078 Telefax: (+36-1) 2667561

e-mail: pestterv@pestterv.hu;

www.pestterv.hu

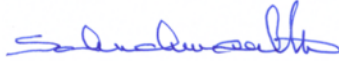
**A TÁRSADALMI, GAZDASÁGI HATÁSVIZSGÁLAT ELKÉSZÍTÉSÉBEN
KÖZREMŰKÖDŐK NÉVSORA:**

Károlyi János

területrendező vezető tervező

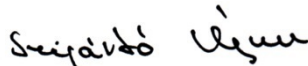
szakképesítés: okl. geográfus,
okl. szociológus,
okl. térinformatikai szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 13-1017
tervezői jogosultság: TR1

Schuchmann Péter

területrendező vezető tervező

szakképesítés: okl. táj- és kertépítész
mérnök, okl. városépítési- városgazdasági
szakmérnök
építész kamarai névjegyzéki szám: 01-5068
tervezői jogosultság: TR1, TK

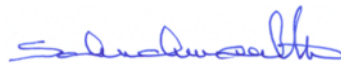

Szijártó Ágnes

tervező

szakképesítés: tájrendező és kertépítő
mérnök

Ügyvezető igazgató:

Schuchmann Péter

Budapest-Békéscsaba, 2013. október

Tartalomjegyzék

1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése.....	4
1.1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata....	4
1.2. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálathoz felhasználandó információk leírása	4
2. A terv ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival	4
2.1. A területfejlesztési koncepció főbb céljai, tartalmának összefoglaló ismertetése	4
2.2. A koncepció összevetése más releváns tervekkel, koncepciókkal.....	7
2.3. A koncepció rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása.	10
2.4. A jelenlegi társadalmi és gazdasági állapotnak a tervvel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése	11
2.5. A tervben javasolt térségi területfelhasználási kategóriák kijelölésével és övezetek lehatárolásával kapcsolatos azon környezeti, társadalmi és gazdasági jellemzők azonosítása, amelyekre a koncepció valószínűleg jelentős befolyással lesz.....	12
2.6. A társadalmi és gazdasági állapot várható alakulása abban az esetben, ha a javaslatok nem valósulnának meg	12
2.7. A koncepció céljainak megvalósulása esetén a társadalmi és gazdasági szempontból közvetett vagy közvetlen negatív hatást kiváltó tényezők feltárása	12
3. A célok hatásainak tételes elemzése azok megvalósulása illetve meg nem valósulása esetén	13
4. Javaslat környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú intézkedésre	19
4.1. A koncepció érvényesülése során fellépő, a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések.....	19
4.2. Javaslat olyan társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni.....	19
5. Összefoglalás	20

1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése

1.1. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

A Békés Megyei Önkormányzat megkezdte Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója kidolgozását. Az ezt megalapozó Helyzetelemzés, Helyzetértékelés 2012 novemberére készült el, a Konceptió javaslattevő fázisa 2013. februárjára. Ezt követően lezajlott a Konceptió jogszabályban meghatározott módon és körben történő egyeztetési eljárása. A Konceptió egyeztetésével egyidőben megkezdődött a javaslattevő fázis 218/2009. (X.6.) Korm. rend szerinti területi (társadalmi, gazdasági) hatásvizsgálata, valamint a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendeletben előírt környezeti értékelése. A hatásvizsgálat környezeti részét a 2/2005. (X.6.) Korm. rend. szerinti környezeti értékelés kiváltja, így a **jelen hatásvizsgálat csak társadalmi, gazdasági szempontú**. Mind a hatásvizsgálat, mind a környezeti értékelés eredményei beépülnek az elfogadásra kerülő megyei területfejlesztési koncepcióba.

1.2. A területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálathoz felhasználandó információk leírása

A hatásvizsgálat a Békés Megyei Önkormányzat által rendelkezésre bocsájtott dokumentáció, háttér tanulmányok, vizsgálatok, munkaközi anyagok, és a nyilvános tanulmányok, jelentések, fejlesztési stratégiák alapján készült. A hatásvizsgálatban felhasználtuk továbbá a részletes helyzetfeltáró vizsgálatok dokumentációját.

Felhasznált tanulmányok, programok, stratégiák:

- Békés megye területrendezési terve, 2012
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia (NFFS), 2007
- Új Széchenyi Terv
- Növekedési Terv
- Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) társadalmisítási változat, 2012
- Nemzeti Vidékstratégia (NVT), 2012

A hatásvizsgálat természeténél, korlátainál fogva nem végez újabb adatgyűjtést. A rendelkezésre álló idő és erőforrások arra terjednek ki, hogy a meglévő anyagokat elemezzük. A társadalmi, gazdasági hatásvizsgálat keretében tehát a meglévő adatok vizsgálata, a különböző elfogadott fejlesztési koncepciók, stratégiák szempontrendszerének és a területfejlesztési koncepció céljai megfeleltetésének vizsgálata történik, történt meg.

2. A terv ismertetése és céljainak összevetése más megegyező szintű tervek, koncepciók, programok céljaival

2.1. A területfejlesztési koncepció főbb céljai, tartalmának összefoglaló ismertetése

A Konceptió és program célja

Békés megye területfejlesztési koncepciója és programja című dokumentum alapvető célja:

- a megye jövőképeinek megfogalmazása (2030-ig);
- a megye fejlesztési elképzeléseinek 2014-2020 közötti tervezési ciklusra történő felkészülés;

- a megyei fejlesztési elképzelések pozicionálása a 2014-2020-as időszakra vonatkozó Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK)-ban és az Országos Fejlesztési Konceptió (OFK)-ban;
- a fejlesztési források orientálása a fejlesztési időszakra;
- a megyén belüli és a megyehatárokat átlépő partnerségi kör erősítése;
- határon átnyúló kapcsolatok erősítése.

Fejlesztési konceptió és program alapelvei

A megyei fejlesztési konceptió megfogalmazásánál az alábbi általános alapelvek érvényesültek:

- Rendszerszemlélet: a konceptió hosszú távú célokat fogalmaz meg; illeszkedik az Európai Unió „Európa 2020” fejlesztési célokhoz, valamint a Magyarország Kormánya 2020-ig szóló tervezési irányelvekhez; az ágazati szemlélet helyett integrált megoldásokat vázol fel.
- Egyensúlyi állapot megteremtése: a jövőkép, ill. az arra épülő átfogó és stratégiai célok a megyei hibacső rés csökkentését, egyensúlyi növekedési pálya megteremtését célozzák.
- Helyi erőforrások felhasználására, aktivizálása.

Békés megye jövőképe

Békés megyének 2030-ra el kell érnie, hogy:

Békés megye értékeinek megtartásával, alkotó-, innovatív megújításával Magyarország élelmiszergazdaságának motorja, fenntartható mintatársága, a hazai megújuló agrárium szervező ereje kíván lenni.

Békés megye célrendszere

A jövőkép szorosan illeszkedik a helyzetértékelésben megfogalmazottakhoz.

Békés megye fejlesztésének átfogó célja 2020-ig:

a megyében élők életkörülményeinek javítása, a megye fenntartható gazdasági és társadalmi viszonyainak megteremtése. A foglalkoztatás javítása.

Békés megye fejlesztésének stratégiai céljai (2020-ig):

- térségspecifikus brandek fejlesztése a megye perifériális helyzetű településein;
- versenyképességet javító-, értékalapú-, horizontális gazdaságfejlesztés;
- társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a megye mag- és perifériális települései között;
- természeti- és épített értékek megóvása, innovatív hasznosítása.

A megye fejlesztésének átfogó- és stratégiai céljai egymásra épülő koherens-, multiplikatív rendszert alkotnak, amelyek vertikális és horizontális térségi összefüggéseit az alábbi ábra szemlélteti.

Jövőkép	Békés megye a hazai élelmiszer gazdaság motorja, fenntartható mintatársége, szervező ereje.		
Átfogó cél	Békés megyében élők életkörülményeinek javítása, a megye fenntartható gazdasági és társadalmi viszonyainak megteremtése. A foglalkoztatás javítása.		
Stratégiai célok	Értékalapú gazdaságfejlesztés. Térségspecifikusbrandek fejlesztése Társadalmi- gazdasági kohézió erősítése a megye mag- és perifériális helyzetű térségei között. Természeti és épített értékek óvása, alkotó innovatív továbbfejlesztése		
Prioritások	Gazdasági struktúra megújítása	Megye térszerkezetének továbbfejlesztése	Fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése

A stratégiai célok és rész céljaik

1. Értékalapú gazdaságfejlesztés
  - 1.1. aktivitási ráta növelése
  - 1.2. munkanélküliségi ráta csökkenése
  - 1.3. hozzáadott érték növelése
  - 1.4. tőkeállomány növelése
  - 1.5. beruházási ráta növelése
  - 1.6. K+F ráfordítás növelése
  - 1.7. szakképzés hatékonyságának javítása
  - 1.8. technológiai transzfer fogadókészségének megteremtése
  - 1.9. logisztikai feltételek javítása
  - 1.10. megye elérhetőségének javítása
2. Térség specifikus brandek kialakítása a periférián
  - 2.1. foglalkoztatás javítása
  - 2.2. eltartó képesség javítása
  - 2.3. képzettség javítása

- 2.4. hungarikumok kifejlesztése
- 2.5. gasztroturizmus fejlesztése
- 3. Társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein
  - 3.1. helyi gazdaságfejlesztés
  - 3.2. humán fejlettségi index javítása
  - 3.3. szegénység és a társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek arányának csökkentése
  - 3.4. elérhetőség javítása
  - 3.5. munkaerő ingázás feltételeinek javítása
  - 3.6. települések közötti szolidaritás erősítése
  - 3.7. perifériális helyzetű térségek megtartó erejének megteremtése
  - 3.8. szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása
  - 3.9. közösség építés
  - 3.10. helyi piacok működtetése
- 4. Természeti- és épített értékek óvása, alkotó innovatív továbbfejlesztése
  - 4.1. energiafelhasználás hatékonyságának javítása
  - 4.2. energiafogyasztás csökkentése
  - 4.3. megújuló energia felhasználási arányának növelése
  - 4.4. széndioxid kibocsátás csökkenése
  - 4.5. ökológiai funkciójú területek arányának megtartása

2.2. A koncepció összevetése más releváns tervekkel, koncepciókkal

Békés megyei területfejlesztési koncepció kapcsolódása az OTK-hoz, OFK-hoz

OFK és OTK2030-ig szóló átfogó fejlesztési céljai	A koncepció és az átfogó célok között fennálló koherencia jellege és erőssége
Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés	Közvetlen, erős
Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Áttételes, erős
Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése	Közvetett, erős
Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet	Közvetlen, erős
Fejezetek	A koncepció és a fejezetek között fennálló koherencia jellege és erőssége
Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság	Közvetlen, erős
Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság)	Közvetlen, erős
Öngondoskodó, élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás	Közvetlen, erős
Kreatív és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I	Közvetlen, közepesen erős
Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom, roma integráció	Közvetlen, erős
Biztonság, korszerű és hatékony nemzeti közszolgáltatások, jó állam	Áttételes, közepesen erős
Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata, környezetbiztonság	Közvetett, közepesen erős
Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont	Közvetlen, közepesen erős
Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek	Közvetlen, erős

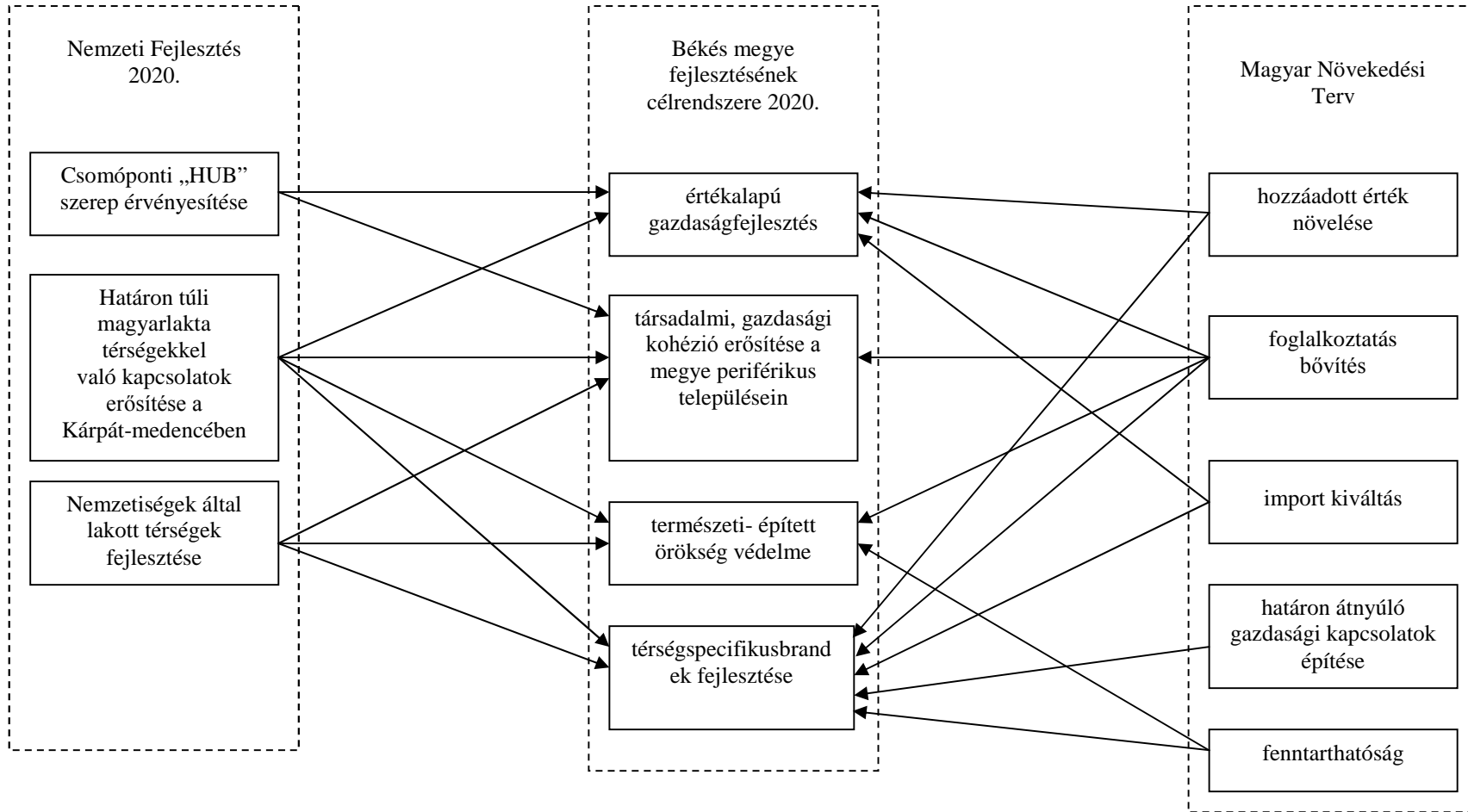
Vidéki térségek érték alapú felemelése	Közvetlen, erős
Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén	Közvetlen, erős

Békés megyei területfejlesztési koncepció kapcsolata a Növekedési Tervvel

Növekedési Terv céljai	A dokumentumok között fennálló koherencia jellege és erőssége
Importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben.	Közvetlen, közepesen erős
Importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban.	Közvetett, közepesen erős
Az exportpiacokon jelenlévő magyar tulajdonú vállalkozások további terjeszkedésének elősegítésével.	Áttételes, gyenge
fejezetek	a koncepció és a fejezetek között fennálló koherencia jellege és erőssége
Globális és európai növekedési zónák.	Közvetlen, erős
Magyarország újraiparosítása.	Közvetlen, közepesen erős
A növekedés ágazati elemzése.	Közvetlen, közepesen erős
Növekedés motorjai - vállalatcsoportok.	Közvetlen, közepesen erős
A növekedés új piacai - keleti nyitás.	Közvetlen, erős
A növekedés területi dimenzió.	Közvetlen, erős

Békés megye fejlesztési céljainak külső koherenciája:

Békés megyei területfejlesztési koncepció kapcsolata az Új Széchenyi Tervvel

Új Széchenyi Terv programjai	A koncepció és a fejezetek között fennálló koherencia jellege és erőssége
Gyógyító Magyarország - Egészségipari Program	Közvetlen, erős
Zöldgazdaság-fejlesztési Program	Közvetlen, erős
Vállalkozásfejlesztési Program	Közvetlen, erős
Közlekedésfejlesztési Program	Közvetlen, erős
Tudomány - Innováció Program	Közvetlen, közepesen erős
Foglalkoztatási Program	Közvetlen, erős

Békés megye területfejlesztési koncepciójának kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiához

Célok	A koncepció és a fejezetek között fennálló koherencia jellege és erőssége
Stabil a kor kihívásainak megfelelő készségekkel rendelkező emberek, a kirekesztettséget csökkentő társadalom.	Közvetlen, erős
A fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása	Közvetett, erős
A környezeti eltartó-képesség szempontjainak érvényesítése	Közvetlen, erős
Gazdasági feltételek erősítése	Közvetlen, erős

Békés megyei területfejlesztési koncepció kapcsolódása a Nemzeti Vidékstratégiához

A NEMZETI VIDÉKSTRATÉGIA	
Nemzeti Vidékstratégia fő céljai	A koncepció és a célok között fennálló koherencia jellege és erőssége
Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése	Közvetett, közepesen erős
Sokszínű és életképes agrártermelés	Közvetlen, erős
Élelmezési és élelmiszerbiztonság	Közvetlen, erős
A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése	Közvetlen, erős

2.3. A koncepció rész céljainak társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása.

A fejlesztést keretbe foglaló átfogó célkitűzés az életkörülmények javítását és a fenntartható társadalmi-gazdasági viszonyok megteremtését mondja ki. A Koncepció fő stratégiai érték választása a megye gazdaságának megújítása, az értékalapú gazdaságfejlesztés, a térség-specifikus brendek létrehozása, és a társadalmi-gazdasági kohézió erősítése. Ezek az érték választások is jelzik, hogy a Koncepció célrendszere összehangolt, a gazdaságfejlesztési és a társadalmi vonatkozásokat rendszerben kezelő szemlélettel került kialakításra már az átfogó és a stratégiai célok szintjén is. Az ezeket kifejtő rész célok is egymással összhangban állnak, kölcsönösen elősegítik egymás megvalósulását, egymással oda-vissza hatásban állnak. Lényegi ellentmondások nem tükröződnek az egyes célok között. Az értékalapú gazdaságfejlesztés egyes rész célkitűzései (logisztika, elérhetőség

javítása) környezeti konfliktusokat vetíthetnek előre, ennek elemzése a Környezeti értékelés keretében történik meg.

2.4. A jelenlegi társadalmi és gazdasági állapotnak a tervvel összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

Békés megye lakónépessége, összhangban az ország egészére jellemző folyamatokkal, az elmúlt bő évtizedben folyamatos csökkenést mutat. A csökkenés üteme 2007-től enyhén gyorsul, ami a kedvezőtlen demográfiai folyamatok egymást erősítő hatásának következménye. A csökkenő lakónépesség az évtized egészére jellemző és a jelen felé egyértelműen erősödő természetes fogyásra, elöregedésre és vándorlási veszteségre vezethető vissza. A növekvő természetes fogyás részben annak a következménye, hogy szemben az ország nagy részére jellemzővel, Békés megye a teljes évtizedben vándorlási veszteséget mutat, és az elvándorlás érdemben magasabb arányban érinti a reprodukcióra képes korosztályokat. E kedvezőtlen folyamatoknak és a megyére szintén erőteljesen jellemző elöregedésnek tudható be, hogy napjainkban immár Békés megye mutatja a legrosszabb reprodukciós adatokat. Ezek az országnál érdemben rosszabb demográfiai helyzetre utaló jellemzők további lényeges belső, Békés megyén belüli különbségeket takarnak, gyakorlatilag minden demográfiai mutató, de különösen a vándorlási egyenleg és az öregségi index esetében. Békés megye lakónépessége 2020 végére várhatóan 320 ezer fő körülire esik majd vissza, ami további 40-45 ezer fős csökkenést jelent. Egy kedvezőtlenebb forgatókönyv esetén 13% feletti, kedvezőbb esetben 10% alatti népességszökkenés valószínűsíthető.

Békés megye kedvezőtlen demográfiai mutatói különösen hangsúlyossá teszik a megye népességmegtartó erejének kérdését, melynek megőrzésében, erősítésében a kötődésnek, identitásnak, kulturális, közösségi tevékenységeknek kiemelt szerepe van.

A nemzetközi és az országos folyamatokkal összhangban egyértelműen kijelenthető, hogy Békés megye - hasonlóan a kisebb megyeszékhelyű, nagy egyetemi központtal, kiemelkedő kutató intézményekkel, regionális központi szerepkörökkel nem rendelkező megyékhez - áldozata az „agyelszívásnak”. A helyben és helyből elérhető munkapiac a legmagasabb kvalitású szakemberek számára sem a felsőoktatásban, sem a kutatás-fejlesztés területén, sem a magas szintű közigazgatásban, vagy a nemzetközi kapcsolatokban, és a kiemelt üzleti szolgáltatásokban sem kínál elégséges foglalkoztatási lehetőséget a tehetséges, ambícióval rendelkező munkavállalók számára.

A munkanélküliségi ráta Békés megyei adatai 1-2%-os eltéréssel követik a dél-alföldi, és 2-2,5%-os elmaradással az országos trendet. A megye négy nagyobb városának kistérsége (Békéscsaba, Gyula, Szarvas, Orosháza) az elmúlt évtizedben mindvégig az országos és az attól alig elmaradó dél-alföldi átlag körül mozgott. A megye két országhatár menti halmozottan hátrányos helyzetű kistérsége (sarkadi, mezőkovácsházi) az országos átlagnak a kétszeresét jelentő munkanélküliségi rátával jellemezhető. A békési térség kezdetben kedvezőbb és a szeghalmi kezdetben kedvezőtlenebb mutatói e két csoport között az országos átlag másfélszeresénél stabilizálódtak.

A helyi ipart nagyban visszaveti Békés megye rossz megközelíthetősége, a fő- és alsóbb rendű utak nem megfelelő minősége, a tőkehiány, mint a továbbfejlődés legfontosabb gátjai, valamint alacsony mértékű a feldolgozóipar jelenléte. Az exportértékesítés a húzóágazatok (elektronika, járműipar) tekintetében az országos átlag alatt marad. Hátrányt jelent a vállalkozásoknál az elhasználandó technika- és technológia alkalmazása is. A tőkehiány nem csupán a pályázati forrásokhoz szükséges önerő előteremtésének nehézségeként jelentkezik, hanem csökken az önkormányzati vagyon is. Mindezek következtében a külső befektetési érdeklődés mérsékelt és lassú az innovációs folyamat.

Békés megye gazdasági felzárkózása az EU által is támogatott, minőségi termékek előállításával, az élelmiszeripari, feldolgozóipari termékek piacra jutásának támogatásával, a logisztikai rendszerek fejlesztésével, a szállítások feltételeinek megteremtésével, javításával (a közúti-, vasúti- és a vízi szállítást is beleértve), az informatika fejlesztésével, a minőségbiztosítás rendszerének megfelelően

előállított termékek piacának növelésével, valamint a hiányzó feldolgozóipar telepítésével és az új piaci lehetőségek felkutatásával lehetséges. Az ipar területén az értékalapú gazdaságfejlesztés, a szerteágazó nemzetközi kapcsolatok gazdasági hasznosítása jelenthet kiugrást az építőanyag-ipari és a feldolgozóipari értéklánc fejlesztésével.

A megye a mezőgazdasági termelés lehetőségeihez képest nem rendelkezik kellő tároló és feldolgozó kapacitással. A családi gazdaságok tároló-száritó lehetőség hiányában kénytelenek az általuk megtermelt terméket a betakarításkor élő nyomott piaci feltételek között értékesíteni. Nehezíti a gazdálkodást a mezőgazdasági infrastruktúra elmaradottsága, a kistérség jelentős részén az öntöző-, belvízelvezető rendszer és a gazdasági épületek is jelentős rekonstrukciót igényelnek. A termények értékesítése és tovább feldolgozása a megyén kívül történik, így a magasabb hozzáadott érték is térségen kívül kerül megtermelésre.

Csak három megye rendelkezik kevesebb szállásférőhellyel Békés megyénél. Békés megye idegenforgalmának teljesítménye a kedvező adottságok (folyók és holtágaik, vadállomány, lovas hagyományok, gazdag kulturális paletta) és a megvalósult beruházások (kerékpárutak, folyóvízi fejlesztések, szálláshely-fejlesztések, szolgáltatások fejlesztése és kínálati bővülés) ellenére még mindig elmarad a lehetőségektől, bár az elmúlt évek távlatában folyamatos, fokozatos növekedés tapasztalható, az országos átlagnövekedéshez képest pedig jelentős a fejlődés (45 százalékos). Ennek oka a vidék nem megfelelő elérhetősége.

A vállalkozói aktivitás alacsony, és különösen a regisztrált szervezetek esetében erősen agrár-túlsúlyos. Szerény a társas vállalkozások súlya, ezen belül különösen kicsi a részvénytársasági formában működőké. A megyén belüli területi egyenlőtlenségek a működő vállalkozások megoszlása terén visszatükrözik a gazdasági térstruktúrát, Dél-Békés, valamint a megye észak-északkeleti peremzónája perifériaként, míg a megyeszékhely és szűkebb térsége (a megye többi részéhez viszonyítva) centrumként viselkedik. Régiós, illetve országos összevetésben a megye kedvezőbb mutatókkal bíró térségei is legfeljebb átlagos, sok esetben átlag alatti aktivitást mutatnak, ami összességében jól jelzi a megye egészének elmaradottságát.

2.5. A tervben javasolt térségi területfelhasználási kategóriák kijelölésével és övezetek lehatárolásával kapcsolatos azon környezeti, társadalmi és gazdasági jellemzők azonosítása, amelyekre a koncepció valószínűleg jelentős befolyással lesz

Békés megye területfejlesztési koncepciója nem tartalmaz, nem is tartalmazhat sem térségi területfelhasználási kategóriákat, sem övezeteket.

2.6. A társadalmi és gazdasági állapot várható alakulása abban az esetben, ha a javaslatok nem valósulnának meg

A 3. fejezet részletesen tartalmazza.

2.7. A koncepció céljainak megvalósulása esetén a társadalmi és gazdasági szempontból közvetett vagy közvetlen negatív hatást kiváltó tényezők feltárása

A 3. fejezet részletesen tartalmazza.

3. A célok hatásainak tételes elemzése azok megvalósulása illetve meg nem valósulása esetén

Az alábbi fejezet a társadalmi és gazdasági hatások vizsgálatának eredményét mutatja be. A megyei területfejlesztési koncepcióban szereplő javaslatok környezeti szempontú elemzésére ehelyütt nem kerül sor, mivel a koncepcióhoz Környezeti értékelés készül, amely tartalmazza a környezeti hatások elemzését.

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
ÁTFOGÓ CÉL: BÉKÉS MEGYÉBEN ÉLŐK ÉLETKÖRÜLMÉNYEINEK JAVÍTÁSA, A MEGYE FENNTARTHATÓ GAZDASÁGI ÉS TÁRSADALMI VISZONYAINAK MEGTEREMTÉSE. A FOGLAKOZTATÁS JAVÍTÁSA			
1. STRATÉGIAI CÉL: Értékalapú gazdaságfejlesztés			
aktivitási ráta növelése	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>A vállalkozási kedv növekedhet. A helyi munkalehetőség növekszik.</p> <p>A megye munkanélküliséggel és a kedvezőtlen korösszetétellel leginkább sújtott perifériáin is nő a helyben megtermelt jövedelem, a gazdasági szereplők erősödnek.</p>	<p>A kisvállalkozások tönkre mennek vagy stagnálnak.</p> <p>Munkalehetőségek hiányában folytatódik a válsághelyzetben lévő térségek leszakadása mind gazdasági, mind társadalmi értelemben.</p>
munkanélküliségi ráta csökkenése	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>A foglalkoztatás és ezáltal a fizetőképes kereslet növekszik. A lakosság ingázása növekedhet (forgalom nő), a munkahelyek közelében megnőhet a bevándorlás (ingatlanárak növekednek).</p> <p>Szélesebb réteg jut jövedelemhez, a családok több bevételhez jutnak, ami nagyobb vásárlóerőt jelent helyben. Új gazdasági ágazatok jelenhetnek meg, vagy új munkahelyek. Magasabb színvonalú vagy új termék előállítás megindulhat.</p>	<p>A foglalkoztatottak száma csökken. Munkahelyek száma is csökken.</p> <p>A népesség szociális támogatásra szorul. Fizetőképes kereslet csökken.</p> <p>Elvándorlás, elöregedés, elnéptelenedés a perifériákon.</p>
hozzáadott érték növelése	<p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>Azáltal, hogy az alapanyagtermelő agrár irányultságú gazdaságra feldolgozóipari kapacitások épülnek ki, fokozódik a helyi gazdaság jövedelmezősége. A helyben megtermelt és helyben maradó jövedelmek aránya növekszik.</p>	<p>Az elmaradott térségek felemelkedési esélyei nem javulnak, az előállított termékek - jellemzően alapanyagok - feldolgozása másutt történik meg, így e térségek gazdasági értelemben vett kiszolgáltatottsága nem enyhül.</p>

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
tőkeállomány növelése	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>Nagyobb összeg fordítható a K+F-re, új vagy korszerű termékeket tudnak előállítani, amihez új munkaerőre vagy új ill. nagyobb piacra van szükség.</p>	<p>Vállalkozások tönkre mennek vagy nehéz helyzetbe kerülnek. Munkahelyek szűnhetnek meg. Adózási morál romlik. Fizetési nehézségek lépnek fel a vállalkozásoknál.</p>
beruházási ráta növelése	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>Új üzemek létesülnek vagy a meglévőket korszerűsítik, ebből új munkahelyek jöhetnek létre. Infrastrukturális beruházás az elérhetőséget javítja, vagy az energiaköltséget csökkenti. A rezsiköltségből felszabaduló pénz a termék fejlesztésére vagy bérezésre fordítható.</p>	<p>Ha nem tudnak fejleszteni a vállalkozások, nem tudnak versenyképes terméket előállítani. Megszűnhetnek munkahelyek. Amortizálódnak a telephelyek és az infrastruktúra. Image csökkenéssel a kereslet is csökken.</p>
K+F ráfordítás növelése	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>A megye innovatív képessége jelentősen növekszik. A K+F ráfordítások növelik a gazdaság teljesítményét, jövedelemtermelő-képességet, ezen keresztül a foglalkoztatottságot.</p>	<p>A K+F ráfordítások jelenlegi szinten maradása determinálja a gazdaság növekedési lehetőségeit. A megye gazdasága továbbra is - egy-két iparágától eltekintve - a fejlettebb térségek kiszolgálója lesz.</p>
szakképzés hatékonyságának javítása	<p><i>Foglalkoztatás</i></p>	<p>Hiányszakmák „feltöltése”. A valós piaci kereslet alapján képzett szakemberek pályakezdőként is jobb lehetőséggel indulnak a munka világába.</p>	<p>Egyes ágazatokban túlképzés lesz, ami a munkanélküliek számát növeli - nem tudja „felszívni” a piac. Elvándorlás a pályakezdők és fiatalok körében. Elveszítik jövőképüket. Nem megfelelő minőségű szakember képzése esetén a vállalkozások nem alkalmazzák a rossz hírt szerzett intézményből kikerülő kezdő szakembereket.</p>
technológiai transzfer fogadókészségének megteremtése	<p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>A megye gazdasága új fejlődési pályára állításának alapvető feltételei megteremtődnek. A megye gazdasági központjai erősödnek, nő a termelékenység, javul a jövedelmezőség. A megye vonzóvá válik az új befektetések számára.</p>	<p>Az új technológiák hiányában a gazdaságfejlesztés lehetőségei beszűkülnek.</p>
logisztikai feltételek javítása	<p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p>	<p>Nem csak a kereskedelmi vagy közlekedési csomópontokban lesz gazdaságos az üzemek telepítése, hanem ezektől távolabb is. A kisebb települések is belekerülhetnek a kereskedelmi „áramlatba”. Az ipar és a kereskedelem hálózata ritkulhat, széthúzódhat.</p>	<p>Zavaró hatású lehet a lakókörnyezetre. Vegyül a teherforgalom a személyforgalommal, ami emiatt lelassulhat. Pontszerűen megjelenő, túlszűfolt ipari és kereskedelmi központok alakulnak ki.</p>

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
megye elérhetőségének javítása	<p><i>A népesség területi elhelyezkedése</i></p> <p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>Térszerkezet</i></p> <p><i>Településrendszer</i></p> <p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>Idegenforgalom</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p> <p><i>Műszaki infrastruktúra</i></p>	<p>A könnyebb elérhetőség a lakosokat meglévő lakóhelyükön tartja.</p> <p>Nagyobb távolságról is vállalják a munkát a munkavállalók.</p> <p>Új közlekedési hálózat jelenhet meg, ami által módosulhat a meglévő térszerkezet.</p> <p>A településrendszer vagy nem változik, mert a könnyebb elérhetőség a helyben maradást ösztönzi, vagy a nagyobb városokhoz közeli falvak felértékelődnek, alvóvárosokká épülnek ki.</p> <p>Az ipar és kereskedelem a logisztikailag legjobb, legkönnyebben elérhető helyekre települ.</p> <p>Idegenforgalomban fellendülés várható.</p> <p>A meglévő utak bővíthetnek, alsóbbrendű utak átépítéssel magasabb kategóriába sorolhatóak lesznek, ami a térség szerkezetét módosíthatja.</p>	<p>A lakosság a könnyebb elérhetőség felé „tolódik”, arrafelé ingázik vagy vándorol. Minél rövidebb utazási időt tolerálnak.</p> <p>Térszerkezet nem változik.</p> <p>Agglomerálódás folyamata megindul, a munkavállalók a munkahelyet biztosító települések közelébe telepednek le.</p> <p>A rossz elérhetőség alacsonyabb árfékvést eredményez az idegenforgalomban.</p> <p>Új ipari és kereskedelmi létesítmények nem települnek be, a meglévők elköltözhetnek.</p> <p>A térség eltartó- és versenyképessége romlik.</p> <p>Infrastruktúra beruházások lecsökkennek, csak a fenntartásra költenek.</p>
2. STRATÉGIAI CÉL: Térség specifikus brandek kialakítása a periférián			
foglalkoztatás javítása	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i></p>	<p>Helyben foglalkoztatás növekedhet. A helyi termék előállításához várhatóan nagyobb létszámú alacsonyan képzett munkaerőre lesz szükség és csak kis mértékű magasan képzettre.</p> <p>Egy-egy pontszerűen megjelenő üzem lesz képes nagyobb mennyiség előállítására, néhány új üzem jön létre. Várhatóan családi vállalkozások élnek meg ebből, amik nagyobb létszámú beszállítói hálózattal fognak rendelkezni.</p> <p>A mezőgazdaságból élők számára lesz elsősorban előnyös a helyi termék előállítás. Néhány kézműipari vállalkozás is életképes lesz.</p> <p>Csak a nagyon magas minőséget és egyedi terméket előállítók lesznek versenyképesek.</p>	<p>A meglévő munkanélküliségi ráta megmarad vagy tovább romlik.</p> <p>A térség eltartó képessége nem nő, stagnál vagy csökken.</p>
eltartó képesség javítása	<p><i>Foglalkoztatás</i></p> <p><i>A térség eltartó képessége és</i></p>	<p>Több foglalkoztatott vagy magasabb bérek várhatóak.</p> <p>A periférián élők körében növekszik a bérrel ill. bevétellel rendelkezők aránya.</p>	<p>Csökken a foglalkoztatás. Legfeljebb önfoglalkoztatás lesz vagy östermelői státuszban állítják elő a termékeket.</p> <p>A befektethető tőke csökken, nem várható termékfejlesztés</p>

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
	<i>versenyképessége</i>		vagy csak nagyon csekély számú terméket állítanak elő, mely drágább, így kevésbé versenyképes lesz.
képzettség javítása	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	Csekély számú magasan képzett szakember szükséges (irányítás, marketing). Alacsonyán képzett, specifikusan az adott termékre kiképzett szakemberek vagy betanított munkaerő szükséges. Nem okoz változást az ipar és a kereskedelem térszerkezetén.	A termék előállításához nem megfelelő képzettségű munkavállalót nem tudnak alkalmazni.
hungarikumok kifejtése	<i>Mezőgazdaság</i>	Saját termékből előállított helyi brandhez helyben megtermelt alapanyagot dolgoznak fel, növekszik a felvevő piac, ami fokozza az alapanyag-termelés mennyiségét. A földtulajdonosok bevételi arányban növelik a brand alapanyagának megfelelő növények termesztésére szolgáló földterületet. Átstrukturálódhatnak a mezőgazdasági területek.	A meglévő mezőgazdasági trendek nem változnak, a termelők saját érdekeiket tartják szem előtt.
gasztroturizmus fejlesztése	<i>Idegenforgalom</i>	Idegenforgalom kínálata bővül, nagyobb bevétel keletkezik helyben.	Nincs új kínálat, lecsökken az érdeklődés, kevesebb helyi bevétel.
3. STRATÉGIAI CÉL: Társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein			
helyi gazdaságfejlesztés	<i>Foglalkoztatás</i> <i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	Békés megye perifériális településeinek növekedést a helyi gazdaságfejlesztés biztosíthat. Új vállalkozások beindítása növeli a helyi adóbevételeket, foglalkoztatást biztosít helyben.	A cél elmaradása a területi különbségek növekedéséhez vezet. A társadalmilag hátrányos helyzetű, közlekedési árnyékhegyzetben lévő települések kitörése késik vagy elmarad a gazdaságélénkítés alacsony színvonalán esetén.
humán fejlettségi index javítása	<i>A népesség életminősége és egészségi állapota, szociális helyzete</i>	A megye egészségügyi, szociális mutatóinak javulása bekövetkezik. A gazdaságfejlesztés, mint stratégiai cél sem képzelhető el a humán erőforrás adottságok lényegi és érdemi javítása nélkül.	Az időskorúak magas arányával együtt jár a rosszabb egészségügyi helyzet, aminek javulása tovább késik.
szegénység és a társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetettek	<i>A népesség életminősége és egészségi állapota, szociális helyzete</i>	A megye megújuló képessége javul. A perifériális térségekben is javulnak az egészségi és szociális mutatók. Növekszik a segélyekből élők visszavezetése a munka világába.	A társadalmi feszültségek fokozódnak. A segélyezett magas aránya miatt a kistépelések felemelkedési kilátásai rosszabbodnak.

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
arányának csökkentése	<i>A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettsége</i>		
elérhetőség javítása	<i>A népesség területi elhelyezkedése Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete A térség eltartó képessége és versenyképessége Műszaki infrastruktúra</i>	A megye közlekedési viszonyai javulnak. Hiányzó települési összekötő útszakaszok épülnek meg, leromlott állapotú szakaszok kerülnek felújításra. A közösségi közlekedésben a rugalmas megoldások kerülnek előtérbe. Mindezek hatására az elvándorlás mérséklődik, a tőkebefektetések feltételei javulnak.	A megye nehezen megközelíthető térségei felzárkózási esélyei nem javulnak. A társadalmilag kedvezőtlen népességfogyás folytatódik, a gazdaságfejlesztés lehetőségeit a rossz elérhetőségi viszonyok és szállítási feltételek akadályozzák.
munkaerő ingázás feltételeinek javítása	<i>Foglalkoztatás</i>	A megye szabad humán erőforrás kapacitásai és a gazdaság igényei térben közelebb kerülnek egymáshoz. A foglalkoztatás javul, az egyes ágazatokban fennálló munkaerőhiány mérséklődhet.	Az ingázási kényszer rontja a munkavállalási kedvet, illetve a többletköltséget ró mind a munkaadókra mind a munkavállalókra.
települések közötti szolidaritás erősítése	<i>Településrendszer</i>	A települések közötti, kölcsönösségen alapuló együttműködések száma növekszik. Közös projektek indulnak.	A települések fejlesztéseiket térségi összhang nélkül hajtják végre, emiatt ellenérdekeltté válhatnak, a fejlesztések hatékonysága romlik.
perifériális helyzetű térségek megtartó erejének megteremtése	<i>A népesség területi elhelyezkedése Foglalkoztatás A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	A népesség elvándorlásának lassítása majd megállítása létkérdés e térségek mindennapjaiban. Amint javulnak a helyi életminőség, a helyben foglalkoztatás és a helyi ellátás lehetőségei, a perifériák társadalmi-gazdasági megújulása megkezdődhet, mivel a gazdaságilag aktív csoportok nem hagyják el a településeket.	A perifériális helyzetben lévő térségek leszakadásának legfőbb oka a népesség, különösen a gazdaságilag aktív korban lévők elvándorlása. Ha a megtartó képesség nem javulna számottevően, az a magas elköltözési arány konzerválódását okozza.
szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása	<i>A népesség területi elhelyezkedése A népesség életminősége és egészségi állapota, szociális helyzete</i>	A helyben elérhető szolgáltatások a helyi életminőséget egyértelműen javítják. A szolgáltatások skálájának növekedése hozzájárul az elköltözések számának mérsékléséhez is.	A szegényes szolgáltatási színvonal kihat az életminőségre, a települések vonzerejére, ezért a cél meg nem valósulása az elköltözések arányának nem csökkenti, vagy növekedéséhez vezethet.
közösség építés	<i>Szabadidő eltöltés, rekreáció területi feltételei</i>	A közösségépítés növeli települési kötődést, a helyi identitástudatot. A közösségépítés fontos elemei lehetnek a növekvő számú rendezvények, sportrendezvények, a szabadidős tevékenységek.	A falvakban is felerősödik az elidegenedés, a hagyományos közösségi értékek egyre inkább kivesznek a helyi társadalmakból.
helyi piacok működtetése	<i>Az ipar, kereskedelem térbeli szerkezete</i>	Főként a mezőgazdaságban tevékenykedő kisvállalkozások, termelők számára megkönnyíti a termékek piacra juttatását. A fogyasztók számára a közvetlenül termelőtől vásárlás	Az előállított - mezőgazdasági - termékek többsége a kereskedőkön keresztül jut el a fogyasztókhoz, ami árnövekedést okoz. A fogyasztók és a termelők érdekeivel is

A Konceptió célkitűzései	A célok társadalmi és gazdasági szempontú elemzésének tématerületei	Várható hatások a Konceptió céljainak megvalósulása esetén	Várható hatások a Konceptió céljainak meg nem valósulása esetén
	Mezőgazdaság	lehetősége megnyílik.	ellentétes hatás.
4. STRATÉGIAI CÉL: Természeti- és épített értékek óvása, alkotó innovatív továbbfejlesztése			
energiafelhasználás hatékonyságának javítása	<i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i>	Az energiaárak emelkedése az energiahatékonyságot követeli meg a gazdasági szereplőktől és a lakosságtól egyaránt. Az energiaköltségek lefaragása a gazdasági hatékonyságot növeli, és a környezetminőség szempontjából is kedvező.	A pazarló felhasználás, vagy a rendelkezésre álló legkorszerűbb technológiák nélkülözése az energiahasznosításban növeli a termelés járulékos költségeit, rontva ezzel a versenyképességet. Emellett a környezetkárosítás veszélye is fennáll.
energiafogyasztás csökkentése	<i>Energiaellátás</i>	Gazdaságtalan energiatermelő üzemek bezárása. Alternatív energiaforrások elterjedése. Kisebb energia előállítási költség.	Újabb energia előállító üzemek épülhetnek. Emelkedő energia előállítási költség várható.
megújuló energia felhasználási arányának növelése	<i>Mezőgazdaság</i> <i>A térség eltartó képessége és versenyképessége</i> <i>Energiaellátás</i>	Élelmiszertermelő területeket foglal el a bioenergia előállításához szükséges növények termesztése. Növényi hulladék hasznosítása többlet bevételi forrás a termelőnek, vagy a saját energiaellátását oldja meg a közműre csatlakozás helyett. Energiaár csökken. Nem megújuló energia előállítás munkaerő igénye csökken. Helyi, pontoszerű megújuló energia ellátó rendszerek kiépülése.	Mezőgazdasági területek élelmezési célt szolgálnak. A bányászati (szénhidrogén) tevékenység növekedhet. Energiaárak emelkednek. Munkahelyek megmaradnak vagy növekszik a számuk. Meglévő rendszerek használata, továbbfejlesztése, korszerűsítése.
széndioxid kibocsátás csökkenése	<i>Energiaellátás</i>	Előtérbe kerülnek a megújuló energia hasznosításával üzemelő energiaellátó létesítmények.	Ebben az esetben a megye tevőlegesen nem járul hozzá az országos emisszió-csökkentési célok eléréséhez.
ökológiai funkciójú területek arányának megtartása	<i>Térszerkezet</i>	Térszerkezet változatlan marad. Szükség szerint az új térszerkezeti elemek (pl. utak) elkerülik az értékes területeket. Az ökológiai hálózat elemeinek téralkotó/alakító szerepe van.	A térszerkezetet az ökológiai elemek kihagyásával alakítják (pl: gazdaságosság, köz- és magánérdek előtérbe kerül).

4. Javaslat környezeti, társadalmi, gazdasági szempontú intézkedésre

4.1. A koncepció érvényesülése során fellépő, a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok és egyéb intézkedések

A területfejlesztési koncepció azzal a céllal készült, hogy meghatározza Békés megye fejlesztésének átfogó irányát és prioritásait. Meghatározza továbbá azokat a fő stratégiai fejlesztési irányokat, egyben értékválasztásokat, amelyekre a megye a 2020-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni megújulásának, felzárkózásának érdekében. A közeljövőben elkészülő megyei (területi) programozáshoz rendelt források felhasználásának alapját képezi majd-e dokumentum, hiszen a tervezett megyei fejlesztéseknek a Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójához illeszkedniük kell.

A megye területfejlesztési koncepciójában foglaltaknak megfelelően a térség elsődleges hosszú távú átfogó célja az életkörülmények javítása, fenntartható társadalmi, gazdasági viszonyok megteremtése, a foglalkoztatás javítása. Ezen alapvető cél elérését négy stratégiai célkitűzésből és 30 részcélből álló célrendszer segíti elő.

A Konceptió nem tartalmaz olyan célt, amely a társadalomra és a gazdaságra káros hatással lenne, alapvető cél a megye fenntartható gazdasági, társadalmi megújítása.

4.2. Javaslat olyan társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni

A Konceptió átfogó célja és a stratégiai célok is a megye fenntartható gazdasági fejlesztését és társadalmi viszonyok megteremtését, a társadalmi-gazdasági értelemben vett megyén belüli kohézió megvalósítását és az értékek megőrzését, innovatív fejlesztését kívánják elérni. A Konceptió ezen céljait érvényesíteni kell a megyei területrendezési terv készítése (módosítása) során és a megye településeinek településfejlesztési koncepciói, integrált településfejlesztési stratégiái és településrendezési tervei készítése során. A megyei szinten készülő ágazati koncepciók számára is figyelembe veendő a területfejlesztési koncepció által meghatározott keretek.

Javaslatok Békés megye területfejlesztési koncepciója továbbfejlesztésére

- A területfejlesztési koncepció egy átfogó célja, négy stratégiai célja és harminc, ezeket kibontó rész célja általános fejlesztési irányokat, elveket, illetve konkrét beavatkozásokat, feladatokat jelöl meg, azonban minden esetben számszerűsítések nélkül. Javasoljuk, hogy a koncepcióban olyan indikátorok és azokhoz tartozó célértékek kerüljenek meghatározásra, amelyekhez képest a célkitűzés megvalósulásának folyamata mérhetővé és értékelhetővé válik.
- E célértékek között javasoljuk elkülöníteni a nemzeti fejlesztési dokumentumokban meghatározott - például a foglalkoztatottság hosszú távú alakulására vonatkozó - célértékeket a megyei koncepció megvalósulása előrehaladása értékelését lehetővé tevő (pld a vállalkozási aktivitás növelésére, vagy a vállalkozások közötti együttműködések hatékonysága növelésére vonatkozó) célértékektől. Az ambíciózus, de egyúttal reális célértékek meghatározásánál javasoljuk figyelembe venni a helyzetértékelésben rögzített mai tényleges állapotot jelző értékeken túl e kiinduló helyzet megváltoztatására előre láthatóan rendelkezésre álló, vagy reálisan prognosztizálható eszközöket, forrásokat.
- Javasoljuk a helyzetértékelésben többnyire megtalálható idősoros elemzésekre alapozva a - koncepcióból jelenleg hiányzó - monitorozási javaslatok megfogalmazását.

- Javasoljuk, hogy a koncepcionális célokhoz tartozzon egy-egy rövid tartalmi összefoglaló egyrészt azok megvalósulása hatásainak azonosíthatósága, a prognosztizálható változások értékelhetőségének elősegítése érdekében, másrészt azért is hogy az elősegítse a koncepciót követő területfejlesztési program (és az ágazati részprogramok) tartalmának megfogalmazását. Különösen indokoltnak tartjuk a - csak egy-egy címmel meghatározott - részcélok tartalmának összefoglalását.
- Javasoljuk a célok között súlyozást és/vagy sorrendet felállítani, annak meghatározását, hogy melyik fejlesztési elképzelésnek van nagyobb prioritása. *(A jövőben is valószínűleg csak korlátozottan fognak rendelkezésre állni a fejlesztési források és úgy gazdasági, mint környezeti szempontból azoknak kell nagyobb prioritást kapniuk, amelyeknek a társadalmi-, gazdasági-, környezeti hozadéka nagyobb.)*
- Javasoljuk, az egyes fejlesztési célokhoz tartozó megyei célterületek, térségek, települések differenciált és pontos meghatározását. E célterületek kijelölésénél kerüljenek fokozott figyelembevételre a megyei területrendezési terv térségi övezetei.
- Javasoljuk, hogy a megváltozott körülmények figyelembevételével kerüljön egyértelmű tisztázásra az önkormányzatok kompetenciája és mozgásteré az oktatás, illetve az oktatási intézmények létesítményei fejlesztésében, modernizálásában. Ez a változás alapvetően érinti a 2014-2020 közötti időszak oktatásfejlesztési programjainak címzettjeit.
- Mint azt a „környezeti értékelés” is megállapítja a koncepció nem, vagy csak érintőlegesen foglalkozik az agrár-környezetgazdálkodás témakörével. Ezért javasoljuk e vonatkozásban a koncepcionális célkitűzések részletezését.
- Javasoljuk az országos fejlesztési dokumentumok tartalmával összhangban a térszerkezet fejlesztésével, a térhasználattal, területhasználattal összefüggő célok a jelenleginél lényegesen pontosabb és differenciáltabb meghatározását *(a megyei sajátosságok figyelembevételével)*.
- Javasoljuk, hogy a megyei területfejlesztési koncepció is erősítse meg a fejlesztési és a területrendezési vonatkozású stratégiai területi tervezés szorosabb összekapcsolásának szükségességét annak érdekében, hogy az egyes területrendszerek (területegységek) céljait a területfejlesztési és a területhasználat-szabályozási eszközök egymással szinergiát eredményezve szolgálják. *(A megyei területfejlesztési koncepció ilyen szempontból akkor éri el maradéktalanul célját, ha céljai be tudnak épülni a megyei területrendezési tervbe is - bár tudvalevő, ennek legfőbb akadálya éppen a jelenlegi jogszabályi kötöttségekben keresendő).*

5. Összefoglalás

A Koncepció a fenntarthatóság szempontrendszerének érvényesítése mellett alapvetően a biztos alapokon, helyi értékeken alapuló gazdasági növekedés beindítására, a megyén belüli fejlettségbeli különbségek csökkentésére, az életminőség és a foglalkoztatás javítására törekszik, amely nem nélkülözheti a gazdaság újrastrukturálását és a térszerkezet fejlesztését sem. E prioritásrendszerben fogalmazódnak a stratégiai illetve a további részcélok.

Békés megye területfejlesztési koncepciója megadja a megye kívánatos jövőképét, és egy átfogó célt rögzít, amelyeket négy stratégiai cél alapoz meg. A koncepció tartalma részleteiben ennek a célrendszernek a részcélokkal történő kifejtését tartalmazza. A részcélok nevesítésén (melyek száma 30) túl a koncepció gyakorlatilag minimális érdemi információt ad az egyes célok tartalmáról. Ezt a koncepció hiányosságának tartjuk, aminek pótlását javasoljuk. A stratégiai célok - tartalmuknál fogva - eltérő súllyal foglalkoznak a gazdaságfejlesztési irányvonallal és a társadalmi felzárkóztatással, a

demográfiai, trendek megváltoztatásával összefüggő kérdésekkel. De összességében a Konceptió alapvetően e két témakörre fókuszál. A Konceptió célmeghatározása jól reflektál a helyzetelemzésben feltárt összetett strukturális problémák megválaszolására, a konfliktusok, a megye megújulását gátló tényezők feloldására megfelelő megoldásokat kínál. Az „Értékalapú gazdaságfejlesztés”, a „Térség specifikus brandek kialakítása a periférián” és a „Társadalmi, gazdasági kohézió erősítése a megye perifériális helyzetű településein” stratégiai célok a megye gazdaságának strukturális megújítását, növekedési pályára állítását, illetve a megyében feltárt kirívóan kedvezőtlen demográfiai trendek megváltoztatását, és a szociális, társadalmi viszonyok javítását irányozzák elő. Mindezek mellett szerepet kap a megye természeti és épített értékeinek védelme is, mint stratégiai célkitűzés.

A Konceptió céljai - megvalósulásuk esetén - reális eszközei a felvázolt jövőkép elérésének mind a gazdaságfejlesztés, mind a humán erőforrás-fejlesztés vonatkozásában. Az átfogó, és a stratégiai célok, ezek rész céljai hatásainak vizsgálata szerint a célok megvalósulása nem jár lényegi káros következményekkel sem a gazdasági fejlődés lehetőségére, sem a demográfiai, szociális megújulásra nézve. Amivel számolni kell, az a koncepcióban meghatározott fejlesztési elképzelések és célok esetleges elmaradása esetén reális, miszerint tovább folytatódnak a meglévő kedvezőtlen trendek (drasztikus népességfogyás, elvándorlás, leszakadó térségek, alacsony hozzáadott érték a gazdaságban, stb.) és a jövőképben megfogalmazott élelmiszer-gazdasági motor és szervező szerepkör nem vagy csak részben valósul meg.

A területfejlesztési koncepció összességében a helyzetfeltáró munka eredményeire építve jól ragadja meg a megyében jellemző konfliktusterületeket. A regisztrált problémákra megfelelő válaszokat sorakoztat fel, jól felépített, pontos célrendszer keretében. A célok lényegiek, azonban hiányként értékelhető, hogy a rész céloknak nem jelenik meg egy tételes rövid kifejtése, amely egyértelműen tükrözné a cél tartalmát, a pontos fejlesztői szándékot. A dokumentum a magasabb rendű országos koncepciókban rögzítetteket is figyelembe véve a hatályos tartalmi követelmények betartása mellett készült. A Konceptió kisebb hiányosságainak pótlására, az érthetőség javítására, és néhány új elem, illetve megoldás beépítésére vonatkozó, a Konceptió továbbfejlesztését elősegítő javaslatainkat a 4.2 fejezet tartalmazza.